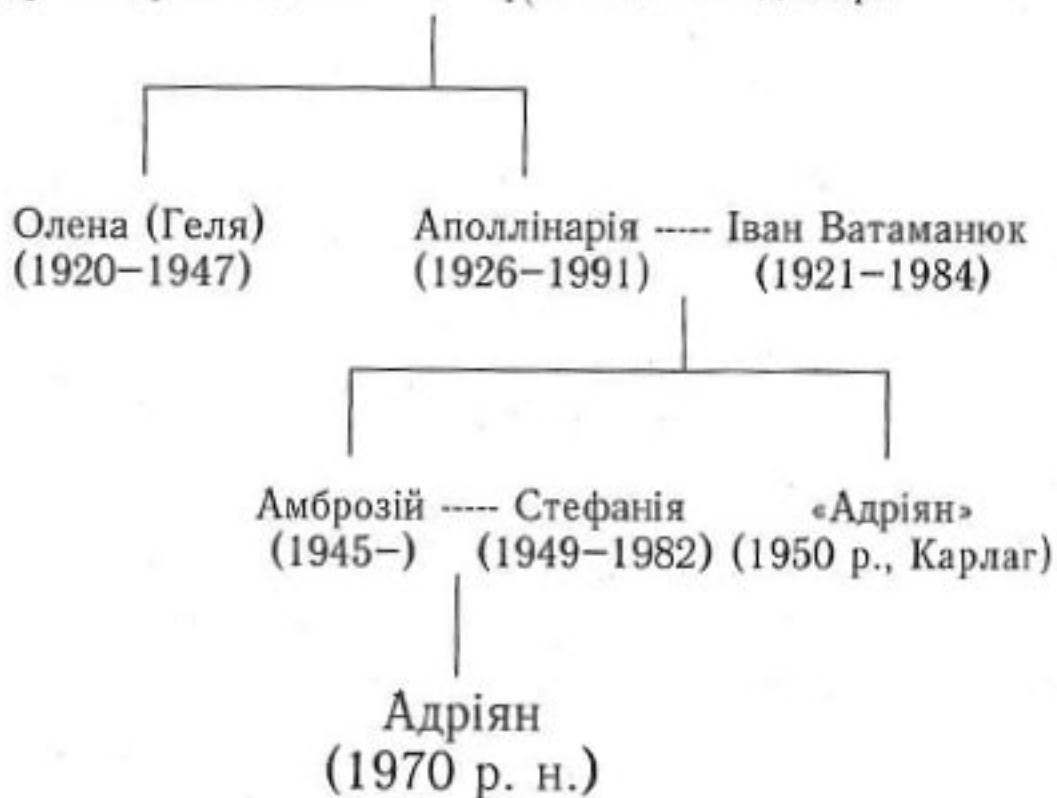

ЗМІСТ

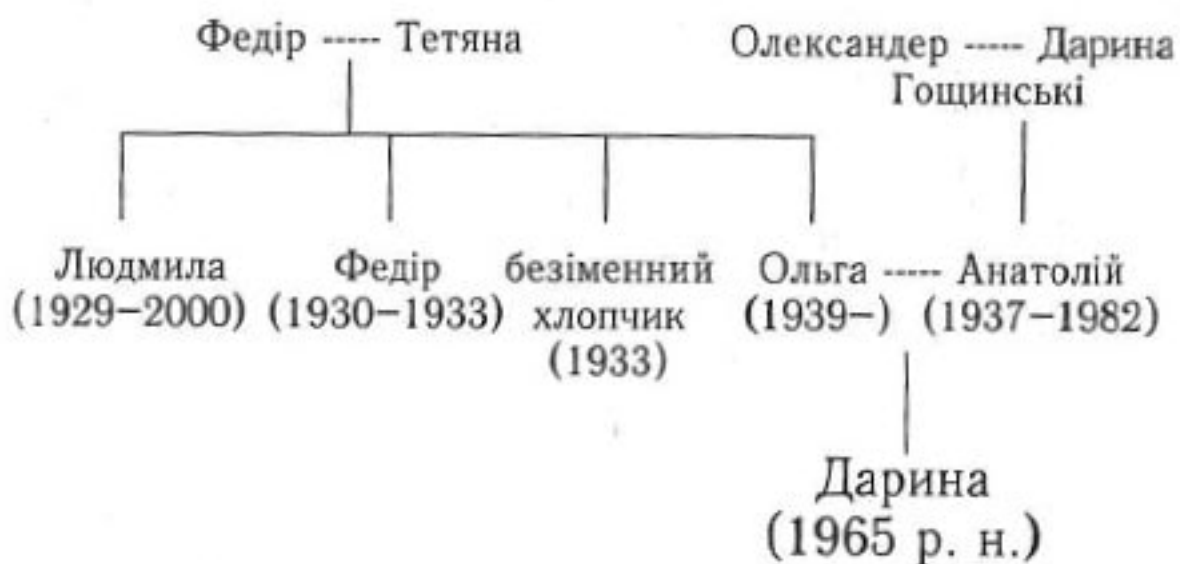
Зал 1.	«Оце!!!»	9
Зал 2.	Із циклу «Секрети». Вміст жіночої сумочки, знайденої на місці катастрофи	65
Зал 3.	Сни Адріяна	135
	Львів. Листопад 1943 р.	137
	Київ. Квітень 2003 р.	154
	Чорний ліс. Травень 1947 р.	179
Зал 4.	Із циклу «Секрети». Після вибуху	231
Зал 5.	Вечір на двох	353
	I. «Півшоста»	355
	II. Із циклу «Секрети». «Я її вбив»	408
Зал 6.	Останній сон Адріяна	465
Зал 7.	Дорога на Золотоношу	577
	Останнє інтерв'ю журналістки Гощинської	579
	«Прости мені, Адріяне»	632
	Із циклу «Секрети». Без назви/Untitled/ Ohne Titel/Sans titre	671
Зал 8.	Кров у Києві	703

РОДОВІД АДРІЯНА (ДОВГАНИ)

Д-р. Амброзій Довган ---- прабабця Володимира

РОДОВІД ДАРИНИ

ЗАЛ
I

«ОЦЕ!!!»

Потім настає черга на фотографії. Чорно-білі, вицвілі до кольору сепії, карамельно-коричневі, декотрі на цупкому, тисненому, як вафлі, фотопапері з біленькими зубчиками по краях, схожими на мережку при комірці шкільної форми, — докодаківська доба, доба холодної війни й вітчизняних фотоматеріалів, як і взагалі всього вітчизняного, проте жінки на знімках приоздоблені такими самими висотними пиріжками шиньонів, цих дурецьких підкладок з мертвого (а не раз, либонь, і чужого, фе, яка гидота!) волосся, і вбрані в такі самі нефоремно-прямокутні, луб'яні на вигляд суконки, як і дами в фільмах Енді Ворхола або, скажімо, Анук Еме у «8½» (принаймні цю вони могли бачити, бодай теоретично, — могли вистояти п'ятигодинну чергу в фестивальній тисняві й прорватись-таки до зали, мокрі й щасливі, з позбиваними набакир шиньйонами й різнобарвно-темними підковами підпахов на білих нейлонових блузках, під які вдягалось кольорову білизну, — вітчизняну, авжеж, яку хто найліпшу мав: голубу, рожеву, бузкову, але білизни не видно на фото, і тих вогких підків, ані запаху тих черг, — іще не знайомих з дезодорантами, зате душно напудрених розсипчастою біллю й ружем, напахчених яким-небудь «Індійським сандалом» ф-ки «Красная Москва» чи, в кращому разі, польським, так само м'яко-солодким «Ву́с może...»

на різностайно-хоровому тлі розпареного жіночого поту, вже ніхто не відреставрує, — а на знімках, вичепурені й свіжопричесані, вони цілком уходять за сучасниць Анук Еме, жодної залізної завіси звідси, з відстані сорока років, уже не видно...). Знаєш, що я оце собі подумала? Що жінки взагалі менш піддатні на забурення політичного клімату — вони влізають у капронові панчохи, а згодом і в дефіцитні колготки, і зосереджено розгладжують їх на нозі, геть неважаючи ні на вбивство Кеннеді, ні на танки в Празі, і тому насправді обличчя країни визначають чоловіки — принаймні тієї, що була. Пам'ятаєш, які вони носили шапки? Такі однакові, як уніформа, хутрянні куби-вушанки? «Пижикові», еге ж, ось як це звалось, — по-армійському вишикувані лави мовчазно чорніючих «пижиків» на трибуні Мавзолею 7-го листопада, чомусь цього дня завжди ліпив дощ, ще й зі снігом, ніби сама природа впадала в жалобу, а перед урядовою трибуною — горлали на демонстрантів, мов капо на в'язнів, знервовані розпорядники обіч колони — належалось йти без парасольок, просто попід снігом, щоб не псувати картинку в телевізорі, — кольорових телевізорів теж-бо ще не було, не похопилася ще аж настільки наздогнати Захід вітчизняна промисловість, — ба ні, були, заперечуєш ти, вже в сімдесяті то не була дивовижа, тільки дефіцит, та й дорогуці ж були як холера... Гаразд, давай далі — ось цей суворий карапуз у пінетках із помпонами, це що, та кож ти?.. А на колінах тебе держить хто — бабця Ліна?.. (Химерний знімок, якийсь учепистий, не відірвешся — може, тим, що жінка на ньому, якраз як фотограф клацнув об'єктивом, спустила очі на малюка, з тим заклопотаним і zarazом проясненим виразом, з яким усі жінки світу беруть на руки немовлят, байдуже, своїх чи чужих, — і ми, по цей бік об'єктива, залишилися чекати, аж

доки вона знов підведе на нас погляд: ефект, якщо вдивлятися довше, доволі неприємний, надто коли знаєш, що тієї жінки вже кільканадцять років нема на світі, і якими б очима вона глянула, якби стрепенула була в тумить повіками, того нам ніколи вже не дізнатися...)

...Так, ніби мені недосить власних привидів — власних невибляклих, усе ще по-карамельному яскраво-коричневих облич, поцяткованих регулярною віспою того «вафельного» растру, з яким сьогодні не впоратися до пуття жодному фотошопу, — при комп'ютерному скануванні ці знімки видихаються, наче вірші при перекладі з мови на мову, і на екрані мають дивно жалюгідний вигляд — наче їх щойно вийнято з води й почеплено сушитися на невидимій шворці. Так би мовити, піднято з дна часу, підсвідомий стереотип сприйняття: десь вони там під мулом літ собі лежали, а ми їх узяли та й видобули на світ — оцасливили б то, чи як?.. От цікаво, ну звідки, спитати б, у нас оця невитравна зверхність у стосунку до минулого, оце невідволодно-тупе, не переломиш, переконання, буцімто ми, сьогоднішні, рішуче й категорично мудріші за них, тодішніх, — на тій єдиній підставі, що нам відкрите їхнє майбутнє: що ми знаємо, чим вони всі скінчать?.. (Нічим хорошим!) Щось наче в стосунку до малих дітей: настановчість, поблажливість. І, як і діти, люди минулого завжди здаються нам найвними — в усьому, від костюмів і зачісок до способу думання й почування. Навіть тоді, коли ці люди — наші близькі. Точніше, колись такими були.

— Про що ти задумалась?

— Не знаю. Про нас.

Ось чим різниться подружжя від усіх, хай би й яких вольтанутих за температурою, кохань і закохань: воно включає обов'язковий обмін привидами. Твої небіжчики робляться моїми, і навпаки. Список імен, подаваних

у церкві на заупокійну службу під Навський Великдень, довшає: Анатолій, Людмила, Одарка, Олександр, Федір, Тетяна — це як звичайно, а за ними вступають, мов нова хвиля інструментів у другій частині симфонії, віолончельно-низьке, з контрабасовим нутряним ви-стогном анданте, — Аполлінарія, Стефанія, Амброзій, Володимира: звучить майже як імена іншого народу, але, може, той народ і був іншим, — таже всі, скінчені 1933-м роком на Київщині й Полтавщині, Талимони й Лампії, Порфи й Теклини, також наводять радше на гадку про перших християн, аніж про родичів, віддалених від нас усього на яких два-три покоління, тодішні ж західняцькі, католицькі імена порівняно з ними ще відлунюють на-живо, хоч і дедалі слабнучи, — поки все-таки є кому сказати: це мій вуйко, це мій дідо, загинув на Сибіру чи емігрував до Канади, — в цьому місці ти, з тою незря-чою ностальгійною усмішкою, що розтікається по об-личчю помалу, розфокусовано, як молоко по стільниці, починаєш згадувати, як на початку вісімдесятих твоя родина несподівано дістала з Канади посилку від яко-гось такого, десятої води на киселі, вуйка, — пропусти-ло чомусь КГБ, чи не останні свої деньочки прочували, а мо', в них просто вже хватка була ослабла, як і все в тій країні було охляло й провисло перед фіналом, — правди-ва канадська посилка, і навіть не квітчаста хустка, яки-ми чомусь діаспора тоді «Старий Край» непомірно щедро затарювала, а — джинси, мамцю ріднесенька: перші твої лівайси, й до них джинсова-таки сорочка, а в чековому магазині батьки купили тобі справжні адідасівські кро-совки й адідасівську сумку-черезплічника, і ти в такому вигляді ходив до школи, — і мені на мить робиться май-же боляче, до гарячого стиску в сонячному сплетінні, од безглуздих, ретроспективою, підліткових ревнощів, так, ніби й мене ця висвітлена тобою картинка враз скидає, як